

15. 1. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K zajištění spotřebitelských úvěrů směnkou po připravované novele zákona o spotřebitelském úvěru

Dne 7.12.2012 schválila Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky (dále jen „PSP ČR“) ve třetím čtení návrh zákona, kterým se mění zákon č. [145/2010](#) Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „novela ZSÚ“).[1] Prostřednictvím zmíněné novely zákona by mělo dojít k početným změnám, jejichž cílem je významné posílení ochrany spotřebitele. Navzdory faktu, že legislativní proces není ještě zcela u konce, pokouší se autor tohoto příspěvku již nyní poukázat na slabé stránky navrhované změny týkající se absolutního zákazu zajištění spotřebitelských úvěrů směnkou.

Krátce k dosavadní právní úpravě

Problematika užití směnek při zajištění spotřebitelského úvěru je v dosud platném a účinném znění zákona č. [145/2010](#) Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „ZSÚ“) řešena v ustanovení § 18 následovně: *„splácí-li spotřebitel spotřebitelský úvěr prostřednictvím směnky nebo šeku nebo zajišťuje-li jimi jeho splacení, musí si věřitel počínat tak, aby byla zachována všechna práva spotřebitele, která vyplývají ze smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr.“* Text uvedeného ustanovení nebyl dotčen žádnou novelizací od doby počátku existence úpravy spotřebitelského úvěru v rámci právního řádu České republiky, která byla dříve obsažena v zákoně č. [321/2001](#) Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. [64/1986](#) Sb. Důvodem pro novou právní úpravu je nejen současná situace na trhu s nebankovními spotřebitelskými úvěry, ale též skutečnost, že dosavadní právní úprava v dané oblasti ne zcela naplňovala cíl vytyčený směrnicí 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011.

(Ne)možnost užití směnky při zajištění spotřebitelského úvěru

Navrhované znění novely ZSÚ (v podobě, v níž opustilo po třetím čtení PSP ČR) předpokládá **absolutní zákaz možnosti užití směnky při zajištění spotřebitelských úvěrů**, přičemž textace zákona, která má tento záměr provést je následující:

§ 18

Vyloučení použití směnky nebo šeku

(1) Ke splacení nebo zajištění splacení spotřebitelského úvěru nelze použít směnku nebo šek.

(2) *Věřitel a zprostředkovatel společně a nerozdílně odpovídají spotřebiteli za škodu způsobenou porušením povinnosti stanovené v odstavci 1.*

(3) *Ke splnění nebo zajištění splnění povinnosti vyplývající ze smlouvy, ve které se sjednává zprostředkování spotřebitelského úvěru, nelze použít směnku nebo šek. Zprostředkovatel odpovídá spotřebiteli za škodu způsobenou porušením povinnosti stanovené ve větě první.*

Autor tohoto příspěvku zastává názor, že připravovaná právní úprava přistupuje k dané problematice poněkud radikálně a bez zvážení širšího kontextu poněkud specifické směnečné právní úpravy obsažené v zákoně č. [191/1950](#) Sb., směnečném a šekovém, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSŠ“). O tom, že k novelizaci právní úpravy užití směnky při zajištění spotřebitelských úvěrů bylo možno přistoupit poněkud plastičtěji, se lze přesvědčit například u našich rakouských sousedů.[2]

Jako pozitivní lze nicméně vnímat skutečnost, že novela ZSÚ odstraňuje dosavadního „legislativního šotka“ a v porovnání se stávající právní úpravou umožňuje orgánu vykonávajícímu dozor nad oblastí poskytování spotřebitelských úvěrů (Česká obchodní inspekce) uložit věřiteli nebo zprostředkovateli při porušení ustanovení o užití směnky při zajišťování spotřebitelského úvěru peněžitou sankci za správní delikt, a to až do celkové výše 20.000.000,- Kč.[3]

Úvaha nad faktickými důsledky absolutního zákazu užití směnky

Směnka je v nauce typicky definována jako *„dlužnický cenný papír vystavený ve formě zákonem stanovené, kterým se určité osoby zavazují majiteli směnky zaplatit v určitém místě a v určitém čase jistou peněžitou sumu s tím, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní.“*[4] Právě posledně uvedené atributy je při hodnocení životnosti navrhované právní úpravy brát v úvahu. Nespornost směnečného závazku spočívá v tom, že samotná listina je důvodem dostačujícím pro povinnost dlužníka platit a věřitel není povinen dokazovat nic vyjma existence listiny samotné. Velice blízko k nespornosti směnečného závazku má i jeho abstraktnost, neboť do směnky vtělená abstraktní pohledávka je odňata od svého původního hospodářského důvodu, od důvodu vedoucího k jejímu vystavení, tedy od své kausy. Důvod vystavení směnky není v žádném případě nutno do textu směnečné listiny pojímat, současně ani věřitel uplatňující směnku nemá povinnost důvod vystavení směnky jakkoliv dokládat.

Pomineme-li možnost postihu věřitele v rovině správního trestání, nabízí se s ohledem na shora uvedené otázka, jak se absolutní zákaz užití směnky projeví na právním postavení spotřebitele. Povinnosti směnečného věřitele se v řízení o zaplacení směnky prakticky redukuje pouze na jeho tvrzení o tom, že má platnou směnku a je směnečným věřitelem, což dokládá předložením originálu směnky. Vše ostatní musí ve sporu o zaplacení směnky tvrdit a prokazovat dlužník, v našem případě spotřebitel. Navrhne-li to směnečný věřitel a nebude-li přímo ze samotného textu směnečné listiny vyplývat, že tato byla vystavena v souvislosti se zajištěním spotřebitelského úvěru, je více než pravděpodobné, že příslušný soud bude postupovat v souladu s ustanovením § 175 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) a přistoupí k vydání směnečného platebního rozkazu. Byť došlo poslední novelizací OSŘ s účinností k 1.1.2013 k prodloužení lhůty k podání námitek z dřívějších, nutno podotknout, že až drakonicky krátkých, tří dnů na dnů osm, zůstala i nadále zachována vysoká formálnost následného řízení o námitkách. Bude-li směnečný platební rozkaz vydán, bude na spotřebiteli, aby vnesl ve stanovené lhůtě absolutní směnečnou námitku spočívající v absolutní neplatnosti směnečného závazku pro jeho rozpor se zákonem, tuto námitku náležitě odůvodnil a skutkově doložil. Nebude-li spotřebitel v tomto svém snažení úspěšný, případně nevznesl-li námitky vůbec, nabude směnečný platební rozkaz právní moci a vykonatelnosti (resp. těchto atributů posléze nabude rozsudek, který ponechá směnečný platební rozkaz v platnosti), to vše bez ohledu na to, zda směnka vznikla v souvislosti se zajištěním spotřebitelského úvěru či nikoliv.

Téměř celé tři čtvrtiny všech směnek, které jsou u nás v oběhu, jsou směnkami zajišťovacími.[5] Faktická nerovnost mezi věřitelem a dlužníkem při vzniku závazkového vztahu nadto přispívá k tomu, že významná část těchto zajišťovacích směnek je vystavována v neúplné podobě, dochází tedy k emisi tzv. blankosměnky.[6] Jelikož k platné emisi blankosměnky postačí, aby bylo ze zárodečné podoby listiny zřejmé, že se má jednat o směnku, lze si bez dalšího představit její vystavení bez uvedení jména a dalších údajů specifikujících remitenta. Takováto blankosměnka je pak velice snadno převoditelná pouhou tradicí, přičemž až do okamžiku doplnění údajů prvního směnečného věřitele fakticky požívá vlastností cenného papíru na doručitele.[7] Bude-li tedy takováto zajišťovací blankosměnka převedena na třetí subjekt, který je odlišný od subjektu poskytujícího spotřebitelský úvěr (tj. věřitele kausální pohledávky směnkou zajištěné), bude procesní pozice bránícího se spotřebitele ještě násobně ztížena.

V kontextu dalších změn, které novela ZSÚ přináší, zejména s ohledem na nemožnost sjednání zajištění, které by bylo ve zcela zjevném nepoměru k hodnotě zajišťované pohledávky (typicky velmi časté „přezajištění“ bagatelního spotřebitelského úvěru zástavním právem na nemovitosti v nepoměrně vyšší hodnotě, viz ustanovení § 18a ZSÚ, ve znění zamýšleném novelou ZSÚ), je naopak možné, že se někteří poskytovatelé spotřebitelských úvěrů k použití abstraktních směnečných závazků vtělených do zajišťovacích blankosměnek záměrně uchýlí.

Závěr

Navzdory poměrně jednoznačné textaci ustanovení § 18, jak jej přináší novela ZSÚ, by bylo poněkud naivní domnívat se, že natolik komplikovaná problematika, kterou s sebou směnka vždy a bez dalšího nese, má takto triviální řešení spočívající v „pouhém“ zákazu užití směnek při zajišťování spotřebitelských úvěrů. Rovněž výslovné založení odpovědnosti za škodu spotřebiteli vzniklou nelze považovat za zcela životné, když prokázání skutečnosti vzniku škody v souvislosti s užitím směnky při zajištění spotřebitelského úvěru, jeví se jako nadmíru obtížné zejména v situaci, kdy smlouva o spotřebitelském úvěru či samotná směnečná listina žádné zmínky na směnečné zajištění obsahovat nebudou.

Nabízí se otázka, zda směřuje novela ZSÚ, která bezezbytku naplňuje současný trend inklinující k posílení právního postavení spotřebitele, správným směrem. Je totiž neoddiskutovatelným faktem, že žádná právní úprava nemůže nahradit osobní zodpovědnost jednotlivce při vstupu do jakéhokoliv závazkového vztahu. Naopak je nutno se do budoucna významně zamyslet, kam až lze meze ochrany spotřebitele reálně posunout, a to především s ohledem na nebezpečí spočívající v tom, že příliš svazující právní úprava je schopna legální trh s nebankovními spotřebitelskými úvěry umrtvit a uvrhnout tak spotřebitele do rukou těch, kteří se necítí být svazující právní úpravou vázání.

Mgr. Michal Brychta,
advokátní koncipient

[Mgr. Martin Kašpar, advokát](#)
advokátní kancelář

Nad Šutkou 1811/12
182 00 Praha 8

Tel.: +420 775 101 731
e-mail: sekretariat@martin-kaspar.cz

-
- [1] Sněmovní tisk č. 781 (dostupný na webových stránkách PSP ČR, k dispozici >>> [zde](#)).
- [2] Rakouský zákon o ochraně spotřebitele se k užití zajišťovacích směnek ve vztazích mezi podnikateli a spotřebiteli staví tak, že užití zajišťovacích směnek je obecně zakázáno, ledaže by se jednalo o zajišťovací směnky opatřené rektadoložkou, tedy o zajišťovací směnky na jméno (viz Kotásek, J., Pihera, V., Pokorná, J. et al.: Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 234-235).
- [3] Ustanovení § 20 odst. 1) písm. d) ZSÚ v kombinaci s odst. 5) písm. a) cit. ustanovení (ve znění zamýšleném novelou ZSÚ).
- [4] Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový, komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 1-2.
- [5] Kovařík, Z.: Směnka jako zajištění. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1-2.
- [6] Kovařík, Z.: Směnka jako zajištění. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 28 in fine; obdobně Chalupa, R.: Základy směnečného práva. 2 vydání. Praha: Linde, 2008, s. 93.
- [7] Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový, komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 59-60.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací – režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)